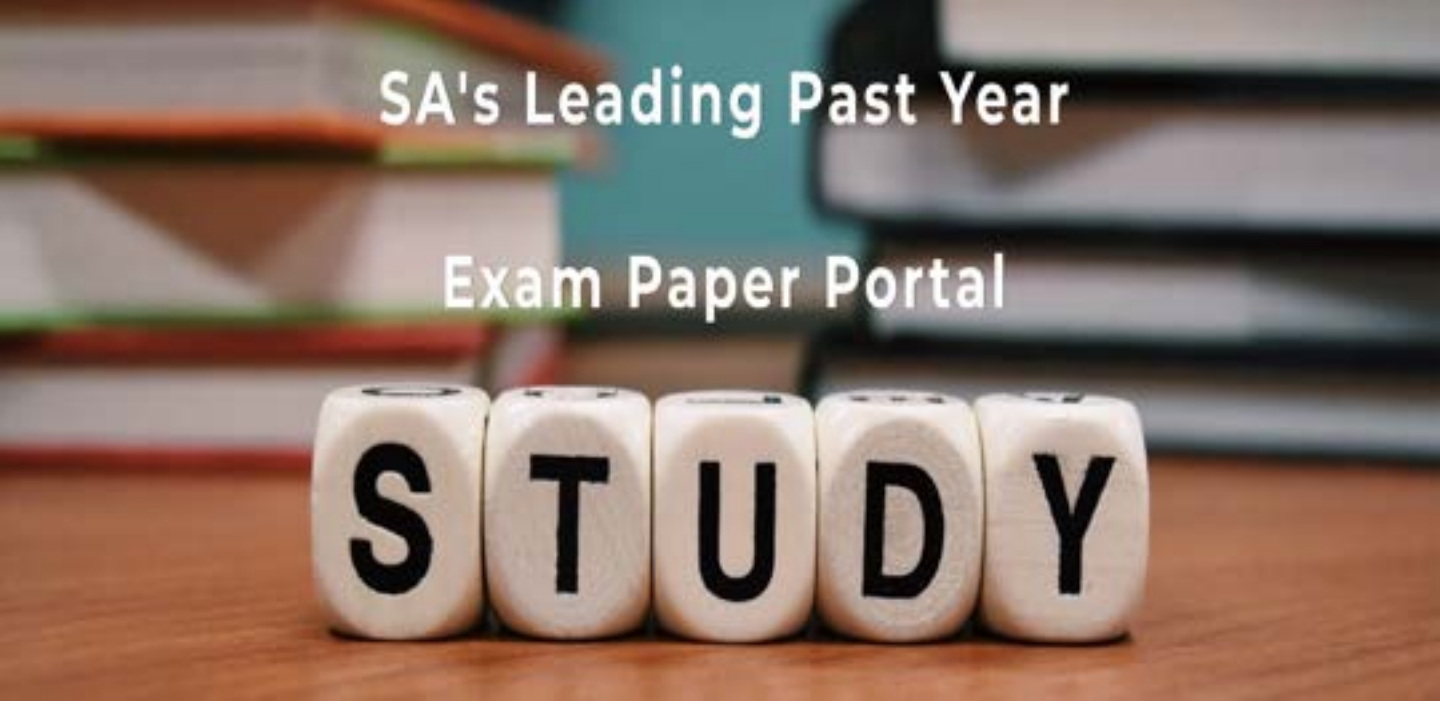

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies ☺

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM PAPERS

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

MOPHATO 12

SETSWANA PUOTLALELETSO YA NTLHA (FAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

NGWANAITSEELE 2009

MEMORANTAMO

MADUO: 70

Memorantamo o, o na le ditsebe di le 15.

KAROLO YA A: PADI

POTSO 1

***Bogosi kupe* – DPS Monyaise**

Dirisa ruboriki ya maduo a a kana ka 35 go tshwaya ditlhamo tsa batlhatlhojwa.

- Matlhodi o pateletswa go nyalana le monna a sa mo rate e bile a sa mo itse fela ka ntlha ya ngwao le setso.
- Batsadi ba lemoga gore Matlhodi o godile ka a na le dinyaga di le 30 e bile go na le kgonego ya gore a ka nna lefetwa, ba bona go le botoka gore a phutisiwe meseme, dikika le metshe mme a isiwe kwa monneng yo a mmatletsweng.
- Dithaka tsa ga Matlhodi di tserwe tsotlhe go setse ena fela.
- Lenyalo la patelediwa le kgatlhanong le seane se se reng pelo e ja serati, sebatlelwa ga e se rate.
- BorraOshupile ba newa sego sa metsi ntle le mathata.
- Lenyalo la Setswana le pateletsa batho go nyalana ntle le go botsa dipotso.
- Mmaagwe Matlhodi o umakiwa jaaka motho yo o tshwaratshwarang mo motseng e bile ba kaya gore ka gongwe ke ka moo Matlhodi a sa nyalweng.
- Matlhodi o nyalwa ke Oshupile mme ba nna mmogo go fitlhela ena Oshupile a ya ga maotwana hunyela.
- Matlhodi ga a emela go utlwa gore mang a reng, o fitlha Oshupile ka letsatsi le a latotsweng ka lona.
- Tukisang o kgatlhanong le kakanyo e. O gopotsa Matlhodi gore o ne a sa rate Oshupile a tshela fela o mo kopa gore a mo tlotle jaaka a sa tlhole a tshela.
- Matlhodi o a itse gore go na le mongwe yo a neng a itlhopetse ena e bile a mo rata.
- Mmaagwe Matlhodi ga a rate fa Modimoeng a ka nyala Matlhodi ntekwana ka nako eo Matlhodi o imile ngwana wa ga Modimoeng e leng Obakeng.
- Obakeng o kopana le Modimoeng morago ga go reka mekodue ya dikgomo kwa fantising mme o utswa dikgomo tsa mmuso kwa kampeng.
- Modimoeng o feleletsa a kopane le Matlhodi mme morago ba nna mmogo ka boitumelo.

[35]

KGOTSA

POTSO 2

***Bogosi kupe* – DPS Monyaise**

2.1 Bontsalae ba ne ba leka go mo usetsa/digela mo molapong gore a betwe ke metsi/yo mmotlana a ne a mo bula tlhogo ka bothale/o ne a latofadiwa ka molato o a sa o dirang. (2)

2.2 O ne a ba gogela kwa logageng. (2)

2.3 Nako – bogologolo ka gonne go buiwa ka dikgomo, bogosi le lenyalo la setso.
Lefelo – Phiritona gonne ditiraglo tse dintsi tsa padi di diragalela kwa teng. (4)

2.4 -Ga a reetse dikgakololo – O gana go reetsa kgakololo ya ga Tukisang mabapi le go bolokwa ga ga Oshupile. (3)
-O boikobo – O dumetse fa batsadi ba mo nyadisa Oshupile le fa a ne a sa mo rate. (3)
-Ga a tlotle setso – O boloka monna ka tsatsi le a latotsweng ka lona. (3)
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)

2.5 Tukisang o begetse kgotlatshekelo maaka ka gore Obakeng ke ena a kgaotseng bothale ba lesaka la kwa kgosing. (2)

2.6 -O ne a ile go reka mekodue gore a tle a kgone go lema. (2)
-O tlogela mekodue e a e rekileng mo kampeng ya mmuso mme o gapa dikgomo tsa puso. (2)

2.7 Ke ne ke tla bula kgetse ya go senngwa leina/semelo.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (2)

2.8 -Tukisang ke kgaitsadie Matlhodi (2)
-Modimoeng ke rraagwe leitibolo la ga Matlhodi/Modimoeng ke rraagwe Obakeng yo e leng morwa Matlhodi. (2)

2.9 Ke phorogotlho ya monna e bile o a tshabega. (2)

2.10 Matlhodi o ne a rata Modimoeng mme batsadi ba mo pateletsa go nyalana le Oshupile. (2)

2.11 Botlhoko/Mathata a a tlisiwang ke tseo ya setso. (2)
[35]

KGOTSA

POTSO 3

Morabaraba – SJ Lebethe

Dirisa ruboriki ya maduo a a kana ka 35 go tshwaya ditlhamo tsa batlhatlhojwa.

- Mpute ke tsala ya ga Ntshimane mme o ratana le Bontle, Ntshimane ena ka fa letlhakoreng le lengwe o ratana le Morwesi.
- Morwesi o utlwisiwa botlhoko ke fa a etela mmangwaneagwe mme Ntshimane a sala a etela Bontle yo a ithayang a re ke tsala ya gagwe.
- Ntshimane o dira moletlo fela Morwesi yo a solofelang a ka tshedisana le ena ga a tle moletlong.
- Mpute o bona tšhono mme o kopa Morwesi go tsamaya nae kwa Ga-Rankuwa kwa ntle ga go itsise Ntshimane kgotsa Bontle.
- Kwa Ga-Rankuwa Mpute o ya le Morwesi kwa moletlong wa diphala, morago ba ya moletlong, Mpute o ntsha mokgwa wa gagwe, o nwa bojalwa.
- Morwesi o makadiwa ke mokgwa o, e bile o mo lopa go boela gae lona letsatsi leo.
- Ntshimane o lemoga fa Morwesi a ile le Mpute kwa Ga-Rankuwa o tswa mo go ena ka a lemoga gore ga a tlhole a mo rata.

- Ntshimane o kopana le Mmule mo beseng fa a tswa Bethane a le mo beseng e e yang kwa Tshwane, o rata Mmule a mo tshololela pelo ya gagwe. Ba a ratana.
- Ka malatsi a boikhutso a mariga Ntshimane a tshwanelwa ke go ya Gauteng go bona mangwaneagwe dibeke di le tharo.
- Mpute o lemoga fa Ntshimane a seyo, mme o bolelela Mmule maaka ka ga kamano ya gagwe le Morwesi.
- Ntshimane fa a boa o fitlhela Mmule a ratana le Mpute.
- Ntshimane o bona gore botoka a ikopele lerato mo go Bontle.
- Ga ba dumalane ka sepe le fa Bontle a na le kgatlhego.
- Mpute o tsamaya le Bontle ka a siilwe ke bese.
- Mpute le Bontle ba swa mo kotsing ya sejanaga. **[35]**

KGOTSA

POTSO 4

Morabaraba – SJ Lebethe

4.1 -Mpute ke tsala ya ga Ntshimane fela kwa thoko o ratana le lekgarebe la ga Ntshimane. (2)
-Morwesi le Bontle ke ditsala fela Mpute o tlisa kgotlhang magareng ga bone ka go ratana le Morwesi. (2)

4.2 O pelothata – Ga a rekegele botshelo ba gagwe le a batho ba a tsamayang nabo. (3)
Ga a na maikarabelo – Gonne o feleletsa a kgweetsa ka lobelo le le kwa godimo. (3)
O lenyatso – Ga a tlotle molao wa tsela. (3)
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)

4.3 -Ke tsa segompieno (1)
-Ntshimane o na le ditsala di le dintsi tsa basetsana mo e leng gore bogologolo go ne go sa tlwaelega. (2)
-Rraagwe Ntshimane o mo adima sejanaga go tsamaya le lekgarebe la gagwe. (2)
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)

4.4 Ba ne ba bona kotsi ya sejanaga mme ba swa. (2)

4.5 Lorato lo lo sa tsepamang lo ka tlhola tlhakatlhakano mo matshelong a batho. Ntshimane le Mpute ke ditsala, Morwesi le Bontle ke ditsala fela ba a tsietsana ka go tseelana bakapelo.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (3)

4.6 Ke ne ke tla leka go buisana le ena kwa ntle ga go lwa maikaelo e le go mo lemosa fa a senya botsalano.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (2)

4.7 Nnyaya, gonne ga re itse gore mofenyi wa morabaraba o wa lorato ke mang. (2)

4.8 O ne a ile go batlela bomonnawe makwalo a botsalo. (2)

4.9 A/Nkosazana Dlamini-Zuma (2)

4.10 -Mmaagwe Morwesi o ne a sa kukege mafatlha fa Ntshimane a etela Morwesi.
-Mmaagwe Morwesi o tlogela Morwesi le Ntshimane go batla maungo ka maikaelelo a go ba neela nako ya go buisana pele ba ya kwa ga mmangwaneagwe Morwesi.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (4)
[35]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: TERAMA

POTSO 5

Molatswana wa gaetsho – DMG Sekeleko

Dirisa ruboriki ya maduo a a kana ka 35 go tshwaya ditlhamo tsa batlhatlhojwa.

- Bosalala o na le mosadi e bile gape o na le nyatsi e bong Mmeme.
- Bosalala o koba Nnuku mosadi wa gagwe mo ntlong.
- Mmemme o etela Bosalala mme ena Bosalala o mo tlogela a le nosi mo ntlong o etela ditsala.
- Bosalala o boa bosigo mme o a makala fa Mmemme a sa mmulele mojako.
- Rantleru ke lepodisa la mo motseng mme o a makala fa a utlwa Bosalala a kokota mojako wa ntlo ya gagwe mme go sena yo o bulang.
- Rantleru o akanya gore Nnuku yo e leng mosadi wa ga Bosalala o gana go bula gonne Bosalala a tlile bosigo.
- Rantleru o bona go le botoka le robiwe.
- Rantleru o roba lebati mme ba fitlhela Mmemme yo e leng lekgarebe la ga Bosalala a bolailwe.
- Mmemme o bolailwe ka go kgamiwa mme ga go itsiwe gore mmolai ke mang ka ntlha ya gore mejako yotlhe e ne e lotletswe e bile le matlhabaphefo go sena fa a thubegileng teng.
- Rantleru o palelwa ke go rarabolola bothata jwa polao mme o kopa thuso go tswa kwa dikantorong tsa mapodisi.
- Feke o a goroga mme Bosalala o mo felela pelo gonne e le letagwa.
- Rantleru le Bosalala ba itaya Feke mme fela Feke ga a tlogele go ba thusa.
- Feke o lemosa Rantleru Le Bosalala gore mmolai wa ga Mmemme o tsene ka phatlha e ena Feke a tseneng ka yona fa a tla kwa go Bosalala mo bosigong joo.
- Feke o kopa gore bolao bo sutisiwe mme go bonagala motlhala wa motho o tswela kwa ntle ga ntlo.
- Feke o lemosa Rantleru le Bosalala gore ba lebe menwana le dipoletšhe mo mangoleng a Nnuku.
- Mosese, mangole le menwana tsa ga Nnuku di na le poletšhe.
- Nnuku o a dumela fa pele ga Feke, Bosalala le mapodisi gore ke ena a bolaileng Mmemme gonne a mo fitlhetse mo ntlong ya gagwe le Bosalala.
- Nnuku le Bosalala ba a golegwa ka ntlha ya polao ya ga Mmemme. **[35]**

KGOTSA

POTSO 6

Bo tla sa jang – Collen Modise

6.1 A lerato. (1)
Ba buisana ba tshegatshega ba ipaakanyetsa go ya go iketla kwa hoteleng. Phofu o bona fa mosadi wa gagwe a sa tlhole a le montle. (2)

6.2 Kwa ga Phofu. (2)

6.3 Ee, gonne o ne a ima ngwana gore a tle a pateletse Phofu gore a mo nyale/Selebaleng o bua fa Phofu a tshwanetse go tlhala mosadi wa gagwe a nyale ena. (2)

6.4 -O lenyatso – O nyetse fela o nna le nyatsi e bile o e tlisa kwa ntlong mosadi a ntse a le teng. (3)
-Ga a na lorato – O sotla mosadi ka mafoko e bile o tshegisa ka ena fa pele ga Selebaleng. (3)
-Ga a na boikarabelo – O tsaya madi a a ka bong a jewa ke mosadi wa gagwe o isa nyatsi ya gagwe hoteleng ka ona. (3)

6.5 -Phofu o ratana le Selebaleng phatlhalatsa. (2)
-Phofu o imisitse Selebaleng. (2)
-Lekgarebe la ga Phofu le nna le ena mo ntlong. (2)

6.6 O raya fa a tla kgona go nyala Selebaleng le go mo phedisa bophelo jo bo monate jwa go robala le go ja kwa dihoteleng. (2)

6.7 Selebaleng o wela mo lemeneng le a le ikepetseng, ga go nne le lenyalo. Phofu o swa mo kotsing ya sejanaga o mo tlogela ka morwalo wa ngwana. (4)

6.8 Gore fa o direla mongwe bosula, bosula bo wela wena, jaaka Phofu a ne a direla Kgomotso bosula kwa bofelong o tlhagelwa ke bomadimabe o swa mo kotsing ya sejanaga./Fa o epela motho lemena go wela wena ka lona. (2)

6.9 Kgomotso o ne a utlwisiwa botlhoko ke maitsholo a ga Phofu. (1)
Ke ne ke tla tlhala monna ke ye go ipatlela tiro. (2)
(Ela dikarabo tsa baithuti tlhoko.)

6.10 Ee, ka gonne ga a ka a mo tlhala e bile fa monna a bona kotsi ya sejanaga o utlwa botlhoko. (2)
[35]

KGOTSA

POTSO 7

Khutsepe – EJ Sekati

Dirisa ruboriki ya maduo a a kana ka 35 go tshwaya ditlhamo tsa batlhatlhojwa

- Rremogolo Ntlhake o rata go tlotlela ditlogolwana tsa gagwe e leng Tshepo le Nakedi ka ga botshelo jwa gagwe.
- Bogologolo pele go nna le dithelebišene, bagolo ba ne ba tseela ditlogolo tsa bona dinoolwana mo leisong ka maabanyane.
- Rremogolo Ntlhake o ne a ba bolelela ka fa a neng a bidiwa Khutsepe ka teng fa a gola.
- Gantsi rremogolo o ne a tlhola a ba bolelela le ka dipoko.
- Ba lemogile gore rremogolo o ne a tshaba sepoko.
- Ba ne ba apara lakane ba iphitlha ka fa morago ga lerako.
- Ba bitsa Khutshepe.
- Bana ba, ba ne ba itebetse gore bagolo fa ba ntse ba gola ba nna boi.
- Tshepo le Nakedi ba ne ba itumela e bile ba ja monate fa ba utlwa rremogolo a re fa a tshogile o a ngatega.
- Bogologolo fa ngwana a dule mo tseleng o ne a jewa ping.
- Ka basimane ba ne ba sa utlwe, ba ne ba notiwa.
- Thipe o ne a ba thusa mo go rremogolo ka go ba roma gore ba ye go gama maikaeleo e le gore ba seka ba utlwa fa a bua le rremogolo.
- Bana ba ne ba sa latlhe maitseo a bona a a sa nnang sentle.
- Rremogolo Ntlhake o ne a tshoswa ke sengwe le sengwe.
- Ba ne ba kgatlhwa ke go bona rremogolo a tshogile e bile a batla go ngatega.
- Basimane ba tshositse rremogolo ka letlametlo.
- Le fa rremogolo a ne a tshosiwa ke sengwe le sengwe fela o ne a rata basimanyana ba thata. **[35]**

KGOTSA

POTSO 8

Mosese, mosese, mangole le menwana – Shole J Shole

8.1 Polao ya ga Mmemme/nyatsi ya ga Bosalala. (2)

8.2 Mmemme ke nyatsi ya ga Bosalala e bile o fitlhetswe a swetse mo ntlong ya ga Bosalala. (2)

8.3 O ka ya kgolegelong botshelo jwa gago jotlhe./O tla welwa ke bomadimabe.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (2)

8.4 Ee, gonne o tlotse molao wa ditshwanelo tsa botho/Ke mmolai/O itseetse molao mo matsogong.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (2)

8.5 Sekhukhuni se bonwa ke sebataladi. Nnuku o bolaile Mmemme a akanya gore ga go na go itsiwe gore ke ena mme o feleletsa a le kwa kgolegelong. (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (3)

8.6 -Nnuku le Mmemme ba lwela Bosalala yo e leng monna wa ga Nnuku. (2)
-Rantleru ke lepodisi o latofatsa Bosalala ka setopo se ba se fitlhelang mo ntlong ya ga Bosalala. (2)
-Nnuku le Bosalala ba lwa ka ntlha ya gore Bosalala o ratana le Mmemme. (2)

8.7 8.7.1 Nnuku ke mmolai – o bolaile Mmemme. (3)
O pelothata – o kgama Mmemme e bile o mo itagaanya le setofo go fitlhela a tlhokafala. (3)
8.7.2 Rantleru o ne a dira tiro ya gagwe ka botswapelo – O kgona go tsamaya mo motseng a etse bosenyi tlhoko. (3)
O na le nnete – Ke moagisanyi wa ga Bosalala fela ga a mo bipe o dira tiro ya gagwe jaaka lepodisi. (3)
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)

8.8 8.8.1 Setlhoa – Mmemme o fitlhelwa a sule mo ntlong ya ga Bosalala. (2)
8.8.2 Tharabololo – Feke o thusa mapodisi go tshwara mmolai wa ga Mmemme. (2)
8.8.3 Bokhutlo – Nnuku o kwa kgolegelong ka ntlha ya go bolaya Mmemme. (2)
[35]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: DIKGANKHUTSHWE

***Ngatana ya lehumo* – KM Mbonani le ba bangwe**

POTSO 9

***Moepalemena o a bo a le ikepela* – BM Ditlhokwe**

Dirisa ruboriki ya maduo a a kana ka 35 go tshwaya ditlhamo tsa batlhatlhojwa.

- Ketlafenya o nyalane le Kerileng ngwana wa bahumi.
- Kerileng o fetogela Ketlafenya ka gonne a sa dire.
- Ketlafenya o utlwa botlhoko e bile o ya kwa sekgweng go batla dikgong, kwa teng o a rapela e bile o rothisa keledi.
- Mmaagwe Kerileng o bona fa morwadie a sa tshwanela go itshokela lenyalo la ga Ketlafenya, ka jalo o mo tsenya mowa go tlhala monna wa gagwe ka ntlha ya fa e le modidi.
- Ketlafenya fa a ntse a rapela o rakana le monna wa mosweu yo e bile a mo utlwelang botlhoko ka go mo naya tiro.
- Kerileng o ikutlwa sentle gore a ka se nnele monna yo o tlileng go dira jaaka *lejaraboy.*
- Kerileng o tlhala Ketlafenya.

- Ketlafenya o direla monnamogolo le mosadimogolo wa mosweu ba ba senang bana ka ntlha ya fa ba tlhokafetse botlhe.
- Bathapi ba gagwe ba rata mokgwa o Ketlafenya a nang le botshepegi le go rata thapelo.
- Monnamogolo le mosadimogolo ba a tlhokafala mme ba tlogelela Ketlafenya leruo lotlhe la bona mmogo le madi a a kwa bankeng.
- Ketlafenya ga a ikgogomose o tshwaela badiri kgomo le nku, se se dira gore ba mo rate e bile ba mo tlotle.
- Ketlafenya o nyala Kereeditse ka letlaleanya fela ba tshela mmogo monate le bana ba ga Ketlafenya.
- Kwa gaabo Kerileng rraagwe o a tlhokafala, ba sotla badiredi ba bona e bile ba tlogela tiro.
- Mmaagwe o kgarakgatsa batho e bile leruo le a nyelela.
- Mmalenoko le Mmalemena ba fufegela rraagwe Ketlafenya ka morwa wa gagwe a mo agetse ntlo le go mo phedisa monate morago ga go nna mohumi.
- Mmalenoko e leng mmaagwe Kerileng o a tlhokafala, leruo le nyeletse lotlhe, Ketlafenya ga a nne le mowa wa ipusolosetso o tswelela go fitlha mosadi yo le fa a ne a mo diretse bosula.
- Kerileng o a sotlega morago ga gore batsadi ba gagwe ba tlhokafale o iphitlhela a imile, o leka go lemolola mpa fela dilo ga di tsamaye sentle e bile o a tlhokafala.
- Ketlafenya o boloka Kerileng ntle le go ngongorega, Ketlafenya o tshela monate le ba lelapa la gagwe. **[35]**

KGOTSA

POTSO 10

Mogatsaka o tla nkgopola – BM Ditlhokwe

10.1 Mmadira ke mosadi wa ga Tatlhego wa dikgomo. (2)

10.2 A go itshola. (1)
Tatlhego o ne a tlogela go tlhokomela Mmadira mme a ratana le Ditshebo. (2)

10.3 Botshelo mareledi. Tatlhego o ne a sotla Mmadira mme go a diragala gore le ene a sotlege ka ntlha ya fa a latlhegetswe ke tiro. (3)

10.4 -O pelotelele – Le fa Tatlhego a tla masigo a mo tlhapatsa o ne a itshokile. (3)
-O na le lerato la nnete – Morago ga gore Tatlhego a sotlwe ke lefatshe o a mo amogela jaaka monna wa gagwe. (3)
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)

10.5 -O feletswe ke tiro ya kwa ESKOM. (2)
-Mmadira o boetse kwa gaabo. (2)
-Ditsala di mo fetogetse. (2)

10.6 -O ne a tlhapatsa Mmadira a mmitsa moopa. (2)
-O ne a lala a goroga masigo a nole bojalwa. (2)
-O ne a tshegisa Mmadira ka batho a ratana le Ditshebo.
(Dikarabo di le pedi fela.)

10.7 -Tatlhego o bona tiro gape. (2)
-Tatlhego le Mmadira ba boa ba ratana gape jaaka banyalani. (2)
-Mmadira o a ima.
(Dikarabo di le pedi fela.)

10.8 -O senyegelwa ke bokamoso. (2)
-Batho botlhe ba a go tlhanogela. (2)
(Dikarabo di le pedi fela.)

10.9 Go nna le letlhoo le lentsi./Ga go nne le tirisano mmogo. (2)

10.10 ESKOM (1)
[35]

KAROLO YA D: POKO

***Maboko* – LD Raditladi le ba bangwe**

POTSO 11

***Lelobu* – BD Magoleng**

11.1 Boboi (2)
Go rata merela (2)
Le le maalomabe
(Di le pedi fela.)

11.2 Ke go itewa ka lefeelo. (2)

11.3 Ya go fetola mmala. (2)

11.4 Go iphemela/iphitlhela baba ba lona. (2)

11.5 Tlhatlhagano ya mafoko. (2)

11.6 E bontsha kgatelelo ya lefoko dibatana. (2)

11.7 a,b,b,a (2)

11.8 Lelobu ke segagabi se se gakgamatsang se e bileng se bontsha botlhale ka go iphemela ka ditsela di le dintsi.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (1½)
[17½]

KGOTSA

POTSO 12

Fatshe la Batswana – LD Ratladi

12.1	Kwa metseng ya sekgowa.	(2)
12.2	Fatshe la Batswana, fatshe la bagale.	(2)
12.3	a,a,b,b	(2)
12.4	Tsa Batswana.	(2)
12.5	Poeletsomodumo.	(2)
12.6	A go sa itumela/letlhologelo.	(2)
12.7	'Pelo ya me e kwa lefatsheng la Batswana.'/'Pelo ya me nna tota ga e mono sekgoeng.'	(2)
12.8	A/Mothofatso.	(2)
12.9	Ke lefatshe le le monate la kgora.	(1½)
		[17½]

KGOTSA

POTSO 13

***Lentswe la moledi* – LD Ratladi**

13.1	A kutlobotlhoko.	(2)
13.2	Batho ba mo tlhoile gonne e le motho yo o sa reng sepe. Ke motho yo o nyatsegang yo o tlhokileng lesego. O tshwana le phologolo e e namelwang ke mang le mang. (Dintlha di le pedi fela.)	(2)
13.3	Gonne lesea ga le tlhaloganye sepe mo botshelong. Le dumela sengwe le sengwe.	(2)
13.4	seNabja.	(2)
13.5	Fa o falotse ditlhatlhobo./Fa o fentse kgaisano. (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)	(2)
13.6	Lesea le sefofu.	(2)
13.7	A/O ledile thata.	(2)

13.8 Ga ke bone se se diragalang. (2)

13.9 Gore o a nyatsiwa./Go nyadiwa. (1½)
[17½]

KGOTSA

POTSO 14

14.1 Mothofatso. (2)

14.2 Go mo thusa. (2)

14.3 Poeletsomdumo. (2)

14.4 Pula ga e yo./Ke fa pula e sa ne. (2)

14.5 Ke fa o tshwerwe ke tlala. (2)

14.6 Dikgomo. (2)

14.7 “A ngwangwalala le tema a sa itshoga tlala”. (2)

14.8 Temo. (2)

14.9 Segompieno, le na le matshwao a puiso/kgaogantswe ka ditemana.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (1½)
[17½]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA D: 35

PALOGOTLHE: 70

7.1.2 ROBURIKI YA GO TSHWAYA DIPOTSO TSA DITLHAMO, PADI LE TERAMA
Ela tlhoko pharologano ya maduo a a abetsweng diteng kgatlhanong le popego le puo.

DIKHOUTU LE KABELO YA MADUO.		**DITENG [15]** **Thanolo ya setlhogo, boteng jwa ngangisano, netefatso le go tlhaloganya sekwalo.**		**POPEGO LE PUO [10]** **Popego, tatelano ya dintlha le tlhagiso.** **Puo, segalo le setaele se se dirisiwang mo ditlhamong.**
Khoutu 7 **80% – 100%**	**Phitlhelelo ya dinaledi** **20 – 25 maduo**	-Boteng jwa thanolo ya setlhogo, dintlha tsotlhe di tlhotlhomisitswe. -Thwadi ya dikarabo: 90% + bontle tota jwa dikarabo 80-89%: -Motseletsele wa ngangisano e e maleba e ikaegile ka sekwalo / setlhogo. -Ditlhangwa le sekwalwa se se tlhalogantsweng ka phitlhelelo e e gaisang thata.	**Phitlhelelo ya dinaledi** **8 – 10**	-Popego e e nyalelanang. -Matseno le bokhutlo jwa maemo a a kwa godimo. -Ngangisano e e bopegileng sentle tota ,puo, segalo le setaele se se tlhotlhegileng mme se nepagetse.
Khoutu 6 **70 – 79%**	**Phitlhelelo ya matsetseleko** **17½ – 19½ maduo**	-Matsetseleko a thanolo ya setlhogo. Dintlha tsotlhe di tlhotlhomisiwe. -Dikarabo ka botlalo. -Tatelano ya ngangisano e e utlwagalang e filwe. E tshegeditswe go tswa mo pokong. -Go tlhaloganya ditlhangwa le poko sentle.	**Phitlhelelo ya matsetseleko** **7 – 7½**	-Tlhamo e e bopegileng sentle. -Matseno a a itumedisang le bokhutlo. -Ngangisano le mola wa kakanyo o o bonolo go ka latelwa. -Puo, segalo le setaele se se nepagetseng. -Tlhagiso e ntle tota.

Khoutu 5 **60 – 69%**	**Phitlhelelo e e tletseng** **15 – 17 maduo**	-Dikarabo dingwe di tsamaelana le setlhogo mme ngangisano/kganetso ga e maleba. -O paletswe ke go araba dipotso -Dintlha dingwe ga di na bopaki go bontsha fa di tsamaelana le setlhogo. -Bokoa thata mo ditlhangweng le mo lebokong.	**Phitlhelelo e e tletseng** **6 – 6½**	-Popego e e siameng le ngangisano e e welang. -Matseno le bokhutlo le ditemana tse di nyalelanang sentle. -Kwelano ya ngangisano e ka latelwa. -Puo, segalo le setaele se se napagetseng mo go rileng
Khoutu 4 **50 – 59%**	**Phitlhelelo e e itumedisang** **12½ – 14½ maduo**	-Thanolo ya setlhogo e e mo magareng ga e tlhotlhomise dintlha tsotlhe. -Go na le dintlha tse di tshegetsang setlhogo. -Dingangisano di a tshegetswa mme bopaki ga bo a tota.	**Phitlhelelo e e itumedisang** **5 – 5½**	-Bosupi jwa polelo bo a bonagala. -Tlhamo a tlhaela tatelano ya dintlha. -Diphoso tsa puo ga di dintsi. -Segalo le setaele di a tsamaisana. -Di temana batlile di siama.
Khoutu 3 **40 – 49%**	**Phitlhelelo ya tekano** **10 – 12 maduo**	-Maiteko fela a go araba dipotso. -Maiteko a go araba dipotso a a kwa tlasenyana. -Dikarabo tsa setlhogo. tse di sa tsepamang. -Kganetso e e sa totang ya bosiamisi jwa leboko. -Moithuti ga a ise a tlhaloganye setlhangwa le leboko sentle.	**Phitlhelelo ya tekano** **4 – 4½**	-Popego e na le diphoso. -Ga go tatelano ya dintlha. -Diphoso tsa puo di a bonala. -Segalo le setaele ga di tsmaelane le maikaelelo a se se kwadilweng. -Ditemana di tletse diphoso

Khoutu 2 **30 – 39%**	**Phitlhelelo e potlana** **7½ – 9½ maduo**	-Bokoa jwa go tlhaloganya setlhogo. -Poeletso ya dikarabo nako nngwe go latlhegelwa ke karabo. - Ga go na kganetsano e e tseneletseng . thanolo e e fosagetseng sa tshegetswe ka leboko. - Setlhangwa se se bokoa e le tota.	**Phitlhelelo e e potlana** **3 – 3½**	-Paakanyo e e bokoa. -Dintlha ga di latelane. -Diphoso tsa puo le setaele go supa kwalo e e bokoa. -Segalo le setaele ga di tsamaelane le lekwalo. -Ditemana di na le diphoso.
Khoutu 1 **0 – 29%**	**Ga a fithelela** **0 – 7 maduo**	-Dikarabo dingwe di tsamaelana le setlhogo mme ngangisano/kganetso ga e maleba. - O paletswe ke go araba dipotso. - Dintlha dingwe ga di na bopaki go bontsha fa di tsamaelana le setlhogo. - Bokoa thata mo ditlhangweng le mo lebokong.	**Ga a fitlhelela** **0 – 2½**	-Setlhogo ga se tsamaisane le diteng. -Ga go bopaki ba letlhomeso le tatelano ya dintlha. -Puo e e bokoa. -Setaele le puo e e fosagetseng. -Ditemana ga di a agega sentle.